גוונים רבים – עם אחד

מערך שיעור · אגרות הראי״ה

קהל יעד: חטיבת ביניים, תיכון ואולפנה, ישיבה קטנה ותיכונית · שיעור אחד (45 דקות)

מערכי השיעור נכתבו לעזר בלבד. הם לא נבדקו ולא אושרו על ידי מורים או אנשי חינוך, ויש להתאים אותם לכיתה ולשיקול דעתו של המלמד.

מטרות השיעור

• להכיר את עמדת הרב קוק: השונות במנהגים אינה פוגמת באחווה, כשכל אחד מכבד את מסורת חברו.

• להבין את הביטוי ״עושר רוח״ ואת הסכנה שבזלזול במנהגים של אחרים.

• להכיר את מגוון המנהגים בכיתה ולכבד אותו.

רקע למורה

בתמוז תרע״ג (1913) כתב יהודי זקן בשם ישראל טלר אל הרב קוק, שהיה אז רבה של יפו והמושבות. לארץ עלו יהודים מארצות רבות, וכל קהילה הביאה עמה את מנהגיה. טלר חשש: איך ישוב העם להיות אחד, אם כל קבוצה מחזיקה במנהגיה?

הרב קוק עונה בשני שלבים: עכשיו, כל זמן שהעם עוד לא התארגן, יש ערך לכל מסורת וצריך לכבד אותה; ולעתיד, כשיקום בית דין גדול במקום המקדש, ״תצא תורה אחת לכל ישראל״.

פתיחה

שאלו את התלמידים: האם בבית שלכם יש מנהג שלא ראיתם אצל חברים? (נוסח תפילה, מנהגי פסח, מאכלי שבת). איך הרגשתם כשגיליתם שאחרים נוהגים אחרת?

המקורות

מקור 1: החשש

> ״אל תפול ברוחך, חביבי, אם ע״פ המסורת יהיו קיבוצינו, שבאו מגלילות שונים, ושחיי הדת נתפתחו אצלם בצורות שונות, צריכים להחזיק כל אחד במנהגיו ומסורותיו, ממה שלבך יהמה איכה תשוב אלינו האחדות הלאומית.״

אגרות הראי״ה, כרך ב׳, אגרת תקסו · כ״ד תמוז תרע״ג

מילים: מגלילות שונים – מארצות שונות

שאלות למחשבה:

1. ממה בדיוק חושש ישראל טלר?

2. האם החשש שלו מוצדק לדעתכם? מה הייתם עונים לו?

מקור 2: עושר רוח

> ״אין חילוקי ההוראות והמנהגים השונים פוגמים את האחוה, בזמן שכל אחד מכבד את המסורת של חברו, ועוד יש בחילופי הגוונים משום עושר רוח, המתקבץ בצורה הרמונית בכללות האומה.״

אגרות הראי״ה, כרך ב׳, אגרת תקסו · כ״ד תמוז תרע״ג

מילים: חילוקי ההוראות – ההבדלים בהוראות ההלכה, במנהגים ההלכתיים

שאלות למחשבה:

1. מה התנאי שהרב קוק מציב כדי שהשונות לא תפגע באחווה?

2. מה פירוש "עושר רוח"? חשבו על תזמורת או על פסיפס: מה היה חסר אילו כל הכלים או כל האבנים היו זהים?

מקור 3: זלזול מאחר את הגאולה

> "וכל המקדים ומהרס המסורות החלקיות בדרך זלזול אינו אלא מכניס מהומה באומה והוספת פחדנות וחשד מכל מפלגה על חברתה. אלה הדברים אינם מקדימים את גאולתנו, אלא מאחרים אותה."

אגרות הראי"ה, כרך ב', אגרת תקסו · כ"ד תמוז תרע"ג

שאלות למחשבה:

1. מי שמזלזל במנהג של אחר אולי חושב שהוא "מקרב" את האחדות. למה לפי הרב קוק הוא דווקא מרחיק אותה?

2. איפה אתם פוגשים זלזול כזה – בכיתה, בבית הכנסת, ברשתות? איך אפשר לענות עליו?

לסיכום

המנהגים השונים בעם אינם סכנה לאחדות, אלא "עושר רוח" – בתנאי שכל אחד מכבד את מסורת חברו. הזלזול במסורות של אחרים אינו מקרב את הגאולה, אלא מאחר אותה.